

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національної академії
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Руслан СЕРБИН

11.09.2025 р.

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ щодо дисертації Реви Івана Петровича на тему: «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ від 22 вересня 2023 року (протокол № 12)

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ від 28 серпня 2025 року

Присутні:

науково-дослідна лабораторія з проблем протидії злочинності ННІПД:

т.в.о. завідувача лабораторії, кандидат юридичних наук Бурак М.В.;
(голова засідання);

головний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Тичина Д.М.;

провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Арешонков В.В.;

провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.;

провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.;

старший науковий співробітник лабораторії, доктор філософії Гвоздюк В.В.;

старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурлака В.В.

відділ організації наукової діяльності:

провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Севрук В.Г.;

провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Павленко С.О.;

провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук, доцент Гелемей М.О.;

кафедра кримінального процесу:

завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В. (рецензент);

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.;

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В.;

кафедра оперативно-розшукової діяльності та національної безпеки:

завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.;

професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Василичук В.І. (рецензент);

кафедра криміналістики та судової медицини:

завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О.;

професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М.;

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Комаринська Ю.Б.;

науково-дослідна лабораторія з проблем державотворення та правозастосування ННПП:

провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук Сюрачик В.Г.;

відділ аспірантури (ад'юнктури) і докторантури:

доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В.

Запрошені:

Проректор НАВС, доктор юридичних наук, професор Запотоцький А.П. (науковий керівник)

Були присутні 8 докторів наук та 12 кандидатів наук (докторів філософії) за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертації здобувача науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ Реви Івана Петровича на тему: «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо його рекомендації до розгляду та проведення разового захисту у спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувача наукового ступеня, І. П. Реву про результати дисертації. У доповіді ним було обгрунтовано актуальність обраної теми дисертації; охарактеризовано об'єкт, предмет, мету і завдання роботи, емпіричну основу; сформульовано основні теоретичні положення, які обумовлюють наукову

новизну; розкрито практичне значення одержаних результатів; наведено дані про їх апробацію.

Говорячи про актуальність теми, здобувач відзначив, що поступальний розвиток суспільства в умовах спротиву широкомасштабній російській агресії, відновлення незалежності, територіальної цілісності й недоторканності України неможливі без ефективної системи національної безпеки, серед пріоритетів якої виокремлюється захист осіб, громад та суб'єктів господарювання від загроз природного й техногенного характеру, що трапляються, зокрема, внаслідок порушень встановлених законодавством вимог пожежної та (або) техногенної безпеки.

За останні роки різного роду масштабні пожежі та техногенні аварії з тяжкими наслідками набули широкого суспільного резонансу й, за даними офіційної статистики, мали стійку тенденцію до зростання: у 2022 році – 408, у 2023 році – 337, у 2024 році – 424, а за перше півріччя 2025 року – 308. Позитивною є динаміка учинення кримінальних правопорушень цієї категорії, якими заподіяно загибель людей, майнову шкоду в особливо великих розмірах або інші тяжкі наслідки. До того ж, дані статистики вказують на суттєву розбіжність між загальною кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень й часткою тих, що було направлено до суду (у 2022 році – три, у 2023 – жодного, у 2024 році – шість, а за січень-травень 2025 року – два).

Слідча та судова практика свідчить, що правоохоронні органи не озброєні науковою методологією документування та розслідування відповідних кримінально караних діянь, втрачається наступальність через невміння повною мірою використовувати спеціальні знання, а також можливості взаємодії з інституціями сектору безпеки. На ефективність розслідування кримінальних правопорушень, що спричинили пожежі та техногенні аварії, найбільшою мірою впливають: втрата матеріальних слідів кримінального правопорушення через дію природних чинників або унаслідок навмисних дій зацікавлених осіб; намагання інсценувати підпали та техногенні аварії з метою приховування інших умисних злочинів; необхідність одночасного залучення різних категорій спеціалістів і судових експертів для з'ясування обставин події пожежі чи техногенної аварії; багаторівневий характер взаємодії органів досудового розслідування, підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, судово-експертних установ, а також контролюючих інстанцій та адміністрації суб'єктів господарювання на початковому етапі розслідування.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертації поставлено й вирішено важливе науково-прикладне завдання розроблення засад криміналістичної методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки із обґрунтуванням пропозицій та рекомендацій правового, організаційного та практичного характеру, зокрема:

По-перше, розроблено наукові положення видової методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, що ґрунтується на розгорнутій криміналістичній характеристиці відповідної категорії кримінальних правопорушень та включає рекомендації

щодо організації початкового етапу розслідування, проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань;

По-друге, здійснено розподіл порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки: за способами учинення кримінального правопорушення та за характеристиками суб'єкта, який причетний до кримінального правопорушення, що є основою для подальшої диференціації внутрішньовидових методик їх розслідування;

По-третє, запропоновано напрями використання під час розслідування порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки сучасних технологій, серед яких першочергове значення для збирання доказів має застосування під час огляду місця пожежі / техногенної аварії портативного 3D-сканеру, можливостей безпілотних літальних комплексів та відеоаналітики.

Також удосконалені наукові положення про типологію осіб, які вчиняють порушення встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки умисне, що сприяє виявленню джерел інформації про підозрюваного, впливає на обрання тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій; рекомендований перелік обставин, які підлягають доказуванню на початковому етапі розслідування встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки, стосовно часу, місця, способу та інших обставин учинення кримінального правопорушення, причетності певної особи (осіб) до вчинення кримінального правопорушення та форми вини, виду й розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, інших обставин, які характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження; порядок дій суб'єктів сторони обвинувачення у слідчих ситуаціях початкового та наступного етапів розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, а також перевірки типових версій про особу підозрюваного, спосіб учинення кримінального правопорушення, ймовірні ознаки умисних дій щодо підпалу або порушення норм техногенної безпеки.

Дістало подальший розвиток: організаційні засади й особливості тактики проведення огляду місця події, допиту і призначення судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; методологічні підходи до аналізу порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки на основі оцінки результатів наукових досліджень та практики різних часів; наукове бачення використання спеціальних знань під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, серед яких першочергове значення для збирання доказів має залучення спеціалістів різного профілю до проведення огляду місця події, а також призначення комісійних і комплексних трасологічних, пожежно-технічних та інженерно-технічних експертиз.

Емпіричну основу дисертації становлять зведені дані вивчення 88 судових рішень (ст. 270 КК України) з Єдиного державного реєстру судових рішень

(2014–2018 рр. – 70; 2019–2025 рр. – 18); результати опитування 120 слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; аналітичні звіти та узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України. При підготовці дисертації використано також досвід роботи автора в правоохоронній системі України.

Доповідь закінчено, дякую за увагу.

По закінченню доповіді присутніми були поставлені наступні **запитання**:

Тичина Д.М.: Які способи вчинення порушень правил пожежної та техногенної безпеки визначено в контексті предмету дослідження?

Відповідь: Дякую за запитання. Зазначу, що спосіб учинення порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки – це дія або бездіяльність осіб, відповідальних за дотримання законодавчих вимог, які реалізуються шляхом їх порушення, що спричиняє виникнення пожежі або техногенної небезпеки та призводить до виникнення відповідних наслідків та специфічної слідової картини. Аналіз слідчої та судової практики засвідчив, що такі способи мають повторювану природу, що дозволяє їх класифікувати на групи, серед яких найбільш поширеними є: використання несправних електричних пристроїв з несправленим технічним дефектом; порушення правил розпалювання котлів (24 %); порушення технічних норм під час процесу виробництва (14 %); недотримання правил пожежної безпеки в житлових приміщеннях (8 %); використання пожежонебезпечного й вибухонебезпечного обладнання у небезпечних та непридатних для цього приміщеннях. Встановлено поширені способи приховування підпалів, до яких слід віднести інсценування випадкового виникнення пожежі, самої обстановки злочину шляхом знищення засобів підпалу, знарядь та інших слідів злочину. Способи приховування пожежі, спричиненої порушенням вимог пожежної безпеки, включають маскування слідів, яке може полягати у знищенні обладнання, змінах в обстановці, фальсифікації документів щодо справності техніки чи наявності протипожежних засобів.

Антошук А.О.: Які можливості судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки?

Відповідь: Дякую за запитання. Під час розслідування порушень вимог пожежної або техногенної безпеки судові експертизи дозволяють встановити причини та обставини виникнення події, механізм розвитку процесу (горіння, вибуху, поширення небезпечних речовин), а також оцінити відповідність об'єкта протипожежним нормам. Різноманітність об'єктів, вилучених на місці пожежі або техногенної аварії, що потребують експертного дослідження, зумовлює необхідність проведення різноманітних видів судових експертиз: інженерно-технічні, до яких належать пожежно-технічна, електротехнічна, будівельно-технічна та інженерно-технологічна; криміналістичні: аналізу матеріалів, речовин і виробів, таких як лакофарбові покриття, полімери, волокнисті

матеріали, нафтопродукти й пально-мастильні матеріали, а також скло, кераміка, метали й сплави. Сюди ж належать визначення наявності шкідливих речовин у навколишньому середовищі, дослідження спеціальних хімічних речовин і продуктів хімічної промисловості. Додатково, за потреби, проводяться вибухотехнічна, трасологічна, технічна експертиза документів, почеркознавча та балістична експертизи, а також група товарознавчих експертиз, включаючи дослідження машин, обладнання, сировини й товарів; автотоварознавчі й транспортно-товарознавчі дослідження; а також дослідження військового майна, техніки та озброєння. Також важливе значення для розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії має проведення комісійних і комплексних експертиз, зокрема судово-медичної (у разі наявності постраждалих) і пожежно-технічної, а також судової електротехнічної, хімічної та експертизи матеріалів, речовин і виробів.

Хабло О.Ю.: Які труднощі виникають під час опрацювання документальних джерел інформації на початковому етапі розслідування порушень пожежної або техногенної безпеки?

Відповідь: Дякую за запитання. На початковому етапі розслідування порушень пожежної або техногенної безпеки виникають такі труднощі при опрацюванні документальних джерел: оцінка їх доказового значення, що також має вагоме значення у процесуальній діяльності; пошук місця їх зберігання, що характеризується меншою проблематичністю; аналіз самих документів, який вимагає значних зусиль; визначення переліку необхідних документів для встановлення обставин, що підлягають доказуванню тощо.

Комаринська Ю.Б.: Одним із завдань Вашого дослідження було деталізувати зміст обставин, що підлягають встановленню на початковому етапі розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень. Назвіть їх, будь ласка.

Відповідь: Дякую за запитання. За результатами дослідження запропоновано рекомендований перелік обставин, які підлягають встановленню на початковому етапі розслідування порушень правил пожежної або техногенної безпеки, стосовно часу, місця, способу та інших обставин учинення кримінального правопорушення, причетності певної особи (осіб) до вчинення кримінального правопорушення та форми вини, виду й розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, інших обставин, які характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження. Крім того, у кримінальних провадженнях зазначеної категорії найбільш специфічними вважаються такі обставини: положення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки, які були порушені, а також наявність ознак таких порушень у діях (бездіяльності) або рішеннях певних відповідальних осіб; аналіз причин, що зумовили ці порушення, включно з потенційними недоліками в організаційних процесах або недотриманням нормативних вимог; оцінка причинно-наслідкового зв'язку між діями (бездіяльністю) відповідальних осіб та виникненням пожежі або техногенної небезпеки з метою обґрунтування відповідальності; ідентифікація особи чи осіб,

які допускали порушення, із визначенням їхньої вини та характеру причетності до події правопорушення; встановлення наслідків пожежі (техногенної аварії), таких як спричинення значних матеріальних збитків, шкоди здоров'ю або життю людей, що мають правове чи соціальне значення; аналіз факторів та умов, що сприяли виникненню пожежі або техногенної аварії, зокрема виявлення зовнішніх обставин, які могли вплинути на розвиток подій.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається рецензентам.

Доктор юридичних наук, професор Таран О.В. Рецензент зазначила, що проблематика досудового розслідування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, зокрема порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, особливо актуалізувалася в період дії правового режиму воєнного стану. Згідно Кримінального кодексу України, зазначені порушення, що призвели до пожеж, техногенних аварій, інших тяжких наслідків, у тому числі призвели до загибелі людей або завдали майнової шкоди у великому або у особливо великому розмірах, у разі їх учинення з метою ослаблення держави, мають значно вищий ступінь спільної небезпеки й належать до категорії злочинів проти основ національної безпеки України (ст. 113 КК України).

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертації поставлено й вирішено важливе науково-прикладне завдання розроблення засад криміналістичної методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки із обґрунтуванням пропозицій та рекомендацій правового, організаційного та практичного характеру. Практична значущість дослідження підтверджується його впровадженням у діяльність правоохоронних органів.

Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доктор юридичних наук, професор Василюк В.І. Рецензентом відзначено, що актуальність обраної автором теми дисертаційного дослідження не викликає сумнівів і заперечень, адже удосконалення криміналістичних засад розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, є одним з ключових пріоритетів безпекової політики держави.

У роботі використано належні емпіричні дані: зведені дані вивчення 88 судових рішень (ст. 270 КК України) з Єдиного державного реєстру судових рішень (2014–2018 рр. – 70; 2019–2025 рр. – 18); результати опитування 120

слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; аналітичні звіти та узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України.

Загалом, дисертація Реви Івана Петровича на тему: «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, оригінальним, самостійним науковим дослідженням, що висвітлює актуальну тему і має вагоме теоретичне та практичне значення. Дисертація відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами і доповненнями), та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та може бути подана до розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

провідний науковий співробітник лабораторії, доктор юридичних наук, професор Арешонков В.В.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Шаповалова А.О.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Брисковська О.М.; старший науковий співробітник лабораторії, доктор філософії Гвоздюк В.В.; старший науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Бурлака В.В.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Севрук В.Г.; провідний науковий співробітник відділу, доктор юридичних наук, доцент Павленко С.О.; провідний науковий співробітник, відділу, кандидат юридичних наук, доцент Гелемей М.О.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Римарчук О.В.; завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, професор Герасименко Л.В.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Черноус Ю.М.; провідний науковий співробітник лабораторії, кандидат юридичних наук Сюравич В.Г.; начальник відділу, доктор юридичних наук, професор Тихонова О.В.

Рева І. П. висловив виступаючим та всім присутнім подяку за позитивну оцінку його дисертації, за висловлені побажання, зауваження та професійні поради, що сприятимуть вдосконаленню змісту та форми дисертаційної роботи.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК
щодо дисертації Реви Івана Петровича на тему:
«Розслідування порушень встановлених законодавством вимог
пожежної або техногенної безпеки»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Поступальний розвиток суспільства в умовах спротиву широкомасштабній російській агресії, відновлення незалежності, територіальної цілісності й недоторканності України неможливі без ефективної системи національної безпеки, серед пріоритетів якої виокремлюється захист осіб, громад та суб'єктів господарювання від загроз природного й техногенного характеру, що трапляються, зокрема, внаслідок порушень встановлених законодавством вимог пожежної та (або) техногенної безпеки.

За останні роки різного роду масштабні пожежі та техногенні аварії з тяжкими наслідками набули широкого суспільного резонансу й, за даними офіційної статистики, мали стійку тенденцію до зростання: у 2022 році – 408, у 2023 році – 337, у 2024 році – 424, а за перше півріччя 2025 року – 308. Позитивною є динаміка учинення кримінальних правопорушень цієї категорії, якими заподіяно загибель людей, майнову шкоду в особливо великих розмірах або інші тяжкі наслідки. До того ж, дані статистики вказують на суттєву розбіжність між загальною кількістю зареєстрованих кримінальних правопорушень й часткою тих, що було направлено до суду (у 2022 році – три, у 2023 – жодного, у 2024 році – шість, а за січень-травень 2025 року – два).

Слідча та судова практика свідчить, що правоохоронні органи не озброєні науковою методологією документування та розслідування відповідних кримінально караних діянь, втрачається наступальність через невміння повною мірою використовувати спеціальні знання, а також можливості взаємодії з інституціями сектору безпеки. На ефективність розслідування кримінальних правопорушень, що спричинили пожежі та техногенні аварії, найбільшою мірою впливають: втрата матеріальних слідів кримінального правопорушення через дію природних чинників або унаслідок навмисних дій зацікавлених осіб; намагання інсценувати підпали та техногенні аварії з метою приховування інших умисних злочинів; необхідність одночасного залучення різних категорій спеціалістів і судових експертів для з'ясування обставин події пожежі чи техногенної аварії; багаторівневий характер взаємодії органів досудового розслідування, підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Національної поліції України, судово-експертних установ, а також контролюючих інстанцій та адміністрації суб'єктів господарювання на початковому етапі розслідування.

Отже, удосконалення криміналістичних засад розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, як один з ключових пріоритетів безпекової політики держави, потребує належного наукового опрацювання.

Пошук шляхів удосконалення проблем методики розслідування порушень вимог пожежної й техногенної безпеки, активно досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені, зокрема: А. Г. Аюпов, М. В. Безуглова, В. Д. Безвесільний, Ю. О. Бондаренко, М. Ю. Бузинарський, М. С. Брайнін, В. І. Бояров,

М. М. Букаєв, Б. М. Гамалюк, О. С. Григорьян, М. А. Грига, В. С. Давиденко, А. А. Дерев'янка, О. Ф. Дьяченко, А. П. Єгоров, А. Зубайр, С. І. Зернов, М. І. Ісраїлов, Г. М. Казаков, В. М. Кіцелюк, В. В. Колесніков, С. Д. Лехман, Б. В. Мегорський, А. В. Мішин, В. С. Огородник, Г. Г. Панасюк, О. В. Пирогов, І. О. Попов, Ю. К. Пракшин, Д. П. Саріогло, В. І. Святенський, І. І. Старокожев, С. Г. Степаненко, Г. М. Степанова, О. В. Таран, Н. В. Тимофеева, Є. М. Ткаченко, М. Л. Цимбал, І. Д. Чешко, П. В. Шалдирван та ін.

Доробок зазначених авторів мають важливе наукове і практичне значення. Разом з тим, увесь спектр проблем методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки залишаються нерозв'язаними, а у криміналістиці не запропоноване комплексне бачення специфічних напрямів використання суб'єктами сторони обвинувачення процесуальних засобів збирання доказів з особливою увагою питанням криміналістичної характеристики, організації й тактики проведення слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань у ситуаціях початкового та інших етапів розслідування. Зазначені обставини й зумовили обрання цієї теми дисертації, визначили об'єкт та предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Напрямок дослідження обрано відповідно до положень законів України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки» (від 02.05.2023 № 3063-IX), «Про об'єкти підвищеної небезпеки» (від 18.01.2001, № 2245-III), Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020), Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України (Указ Президента України від 20.08.2021 № 372/2021), Національної економічної стратегії на період до 2030 року (постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454) й Основним напрямом наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради від 21 грудня 2020 р., протокол № 23).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в теоретичному узагальненні та розв'язанні науково-прикладної задачі удосконалення методики досудового розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки або техногенної безпеки (ст. 270 Кримінального кодексу України).

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно було вирішити такі основні *завдання*:

- висвітлити стан наукових досліджень проблем розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки або техногенної безпеки;
- змістовно охарактеризувати способи вчинення порушень правил пожежної та техногенної безпеки;
- розкрити зміст і зв'язки інших елементів криміналістичної характеристики порушень встановлених законодавством вимог пожежної або

техногенної безпеки, зокрема особи правопорушника, обстановки, слідів та ознак кримінальних правопорушень;

- запропонувати перелік та деталізувати зміст обставин, що підлягають встановленню на початковому етапі розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень;

- запропонувати порядок (алгоритми) дій слідчого у типових ситуаціях початкового етапу розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки;

- розкрити специфіку та надати криміналістичні рекомендації щодо проведення огляду місця події у кримінальних провадженнях цієї категорії;

- встановити особливості допиту різних категорій учасників кримінального провадження про порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки;

- встановити можливості судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Об'єктом дослідження є вияви кримінально-караної діяльності, пов'язаної з порушенням встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Предмет дослідження – розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення обумовлених нею задач використовувались такі методи: *історико-правовий* – для аналізу поглядів учених різних періодів до проблем розслідування порушень вимог пожежної та техногенної безпеки (підрозділ 1.1); *системно-структурний і структурно-функціональний* – для розгляду способів вчинення порушень правил пожежної та (або) техногенної безпеки, типізації та класифікації особи злочинця (підрозділи 1.2, 1.3); *порівняльного аналізу* – для узагальнення різних підходів вітчизняних учених відносно змісту основних понять і категорій (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); *соціологічний (анкетування, інтерв'ювання, спостереження)* – для узагальнення думок респондентів з окремих проблемних питань дослідження (розділи 1–3); *статистичний* – для аналізу статистичної звітності та зібраних емпіричних даних (розділи 1–3).

Емпіричну основу дисертації становлять зведені дані вивчення 88 судових рішень (ст. 270 КК України) з Єдиного державного реєстру судових рішень (2014–2018 рр. – 70; 2019–2025 рр. – 18); результати опитування 120 слідчих Національної поліції України щодо проблемних питань розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки; аналітичні звіти та узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України. При підготовці дисертації використано також досвід роботи автора в правоохоронній системі України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертації поставлено й вирішено важливе науково-прикладне завдання розроблення засад криміналістичної методики розслідування порушень

встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки із обґрунтуванням пропозицій та рекомендацій правового, організаційного та практичного характеру. Найсуттєвішими з них вважаються наступні положення:

вперше:

- розроблено наукові положення видової методики розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, що ґрунтується на розгорнутій криміналістичній характеристиці відповідної категорії кримінальних правопорушень та включає рекомендації щодо організації початкового етапу розслідування, проведення окремих слідчих (розшукових) дій та використання спеціальних знань;

- здійснено розподіл порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки: за способами учинення кримінального правопорушення та за характеристиками суб'єкта, який причетний до кримінального правопорушення, що є основою для подальшої диференціації внутрішньовидових методик їх розслідування;

- запропоновано напрями використання під час розслідування порушень встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки сучасних технологій, серед яких першочергове значення для збирання доказів має застосування під час огляду місця пожежі / техногенної аварії портативного 3D-сканеру, можливостей безпілотних літальних комплексів та відеоаналітики;

удосконалено:

- типологію осіб, які вчиняють порушення встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки умисне, що сприяє виявленню джерел інформації про підозрюваного, впливає на обрання тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій;

- рекомендований перелік обставин, які підлягають доказуванню на початковому етапі розслідування встановлених законодавством правил пожежної або техногенної безпеки, стосовно часу, місця, способу та інших обставин учинення кримінального правопорушення, причетності певної особи (осіб) до вчинення кримінального правопорушення та форми вини, виду й розміру шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, інших обставин, які характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, виключають кримінальну відповідальність або є підставою для закриття кримінального провадження;

- порядок дій суб'єктів сторони обвинувачення у слідчих ситуаціях початкового та наступного етапів розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, а також перевірки типових версій про особу підозрюваного, спосіб учинення кримінального правопорушення, ймовірні ознаки умисних дій щодо підпалу або порушення норм техногенної безпеки;

дістало подальший розвиток:

- організаційні засади й особливості тактики проведення огляду місця події, допиту і призначення судових експертиз під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки;

– методологічні підходи до аналізу порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки на основі оцінки результатів наукових досліджень та практики різних часів;

– наукове бачення використання спеціальних знань під час розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, серед яких першочергове значення для збирання доказів має залучення спеціалістів різного профілю до проведення огляду місця події, а також призначення комісійних і комплексних трасологічних, пожежно-технічних та інженерно-технічних експертиз.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що обґрунтовані в дисертації положення впроваджені й можуть бути використані в:

науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень проблем розслідування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки (акт Національної академії внутрішніх справ від 04.09.2025 № 162-нд);

діяльності органів правопорядку – для розроблення й удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань виявлення та розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 08.09.2025 р. № 86241-2025);

освітньому процесі – для підготовки підручників, лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з курсів криміналістики, методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, при підготовці підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій та для подальшого розроблення теоретичних та прикладних питань, пов'язаних із розслідуванням порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки (акт Національної академії внутрішніх справ від 04.09.2025 № 161-оп).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, оприлюднено на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних та науково-теоретичних конференціях і круглих столах, зокрема: *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023; *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023; Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 30 квіт. 2025 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2025; Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 23 лист. 2023 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2023.

Публікації. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження відображено в дев'яти наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у збірниках, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотири тези – у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій і круглих столів, зокрема:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Рева І. П. Кримінологічна характеристика осіб, які вчинили порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. № 3. С. 197–203. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.35>.

2. Рева І. П. Сучасний стан та тенденції учинення порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 287–294. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.41>.

3. Рева І. П. Визначення нормативно-правових засад розслідування порушень, передбачених ст. 270 Кримінального кодексу України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 2. С. 132–137. DOI: <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.2.27>

4. Рева І. П. Проблемні питання розслідування кримінальних правопорушень пожежної або техногенної безпеки. *Наука і правоохорона*. 2025. Вип. 1–2 (67–68). С. 119–123. DOI: <https://doi.org/10.33270/0525676812.15>

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Рева І. П. Стан алкогольного сп'яніння як одна з детермінант вчинення порушень встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення* [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 2 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 200–203.

6. Рева І. П. Кримінальна відповідальність за порушення вимог пожежної або техногенної безпеки в країнах Європейського союзу. *Актуальні проблеми кримінального права* [Текст] : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 23 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 497–500.

7. Рева І. П. Щодо професійної приналежності осіб, які вчинили порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* [Текст] : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 30 листоп. 2023 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 447–450.

8. Рева І. П. Основні чинники протидії розслідування порушень пожежної або техногенної безпеки. *Кримінальне судочинство в умовах дії правового режиму воєнного стану та в повоєнний період* [Текст] : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 30 квіт. 2025 р.) / [редкол.: Р. А. Сербин, О. С. Тарасенко, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2025. С. 188–190.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стиль викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Реви Івана Петровича і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Реви Івана Петровича на тему: «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Реви І. П. відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Реви Івана Петровича на тему: «Розслідування порушень встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 20, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий –

Т.в.о. завідувача науково-дослідної лабораторії

з проблем протидії злочинності

навчально-наукового інституту

поліцейської діяльності

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

Марія БУРАК